

Гладюк Тетяна Володимирівна

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри початкової та дошкільної освіти
Тернопільського національного педагогічного
університету імені Володимира Гнатюка,
Тернопіль, Україна

Гладюк Микола Миколайович

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри хімії та методики її навчання
Тернопільського національного педагогічного
університету імені Володимира Гнатюка,
Тернопіль, Україна

ОСОБЛИВОСТІ ПРИРОДНИЧО-МЕТОДИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ У ГАЛУЗІ ДОШКІЛЬНОЇ, ПОЧАТКОВОЇ ТА СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ВІЙНИ

В умовах війни, що відбувається в Україні, головним завданням залишається забезпечення якості освітньої галузі на всіх рівнях освіти [1, с. 8]. У зв'язку з цим, для забезпечення якісної підготовки педагогів у системі вищої освіти відбувається інтенсивний пошук нових підходів до навчання, інноваційних форм організації освітнього процесу, ефективних педагогічних технологій.

Природничо-методична підготовка майбутніх фахівців у галузі дошкільної, початкової і середньої освіти передбачає вивчення студентами дисциплін природничого і методичного змісту, спрямована на формування здатності у здобувачів освіти застосовувати набуті природознавчі знання, сучасні методики і освітні технології для формування ключових і предметних компетентностей дітей, і характеризується рядом особливостей.

Особливого значення в умовах війни набувають питання створення безпечного середовища для учасників освітнього процесу у закладах вищої освіти, тобто облаштування укриттів, дотримання студентами і викладачами правил безпечної поведінки [2, с. 186]. Зазначимо, що переривання освітнього процесу під час тривалої повітряної тривоги, потребує від студентів відповідальності, самостійного виконання запланованих практичних аудиторних завдань, опрацювання лекційного матеріалу в позааудиторний час. З метою вирішення даної проблеми у системі Moodle викладачі розміщують розширений конспект лекцій, відеолекції, з якими здобувачі освіти мають можливість ознайомитися; вимоги до виконання завдань, які вони можуть завантажити для оцінення в систему.

У закладах вищої освіти України в умовах військового стану підготовка фахівців відбувається у формах змішаного (поєднання офлайн і онлайн) і

дистанційного навчання. Це потребує забезпечення усіх учасників освітнього процесу доступом до мережі Інтернет. Однак, зазначимо, що через технічні причини (відсутність інтернету, слабкий мобільний інтернет) не всі студенти мають змогу бути присутніми на парах онлайн, не в усіх кабінетах закладу вищої освіти є можливість організувати змішане навчання (відсутність мультимедійних проекторів, телевізорів, інтерактивної дошки). Через технічні причини виникають труднощі у деяких здобувачів освіти (особливо у тих, що знаходяться за кордоном) при виконанні і захисті творчих завдань, а також при проходженні тестів. Для вирішення даної проблеми викладачі проводять додатково онлайн-консультації, онлайн-заняття з студентами у зручний для них час.

В умовах змішаного і дистанційного навчання змінюються підходи до проведення практичних і лабораторних занять з природничих і методичних дисциплін. Зокрема, студенти за умов онлайн-навчання не мають змоги розглядати мікропрепарати під мікроскопом, колекції гірських порід, корисних копалин; користуватись муляжами, таблицями; проводити досліди з використанням лабораторного обладнання, фрагменти занять в аудиторії. Проблема вирішується тим, що здобувачі освіти обмежуються розглядом малюнків і плакатів, інтерактивних карт, 3D додатків в мережі Інтернет, відеофрагментів на Ютуб-каналі, демонстрацією конспектів і презентацій до уроку, записують проведення дослідів з використанням доступного обладнання тощо.

Як зазначають дослідники, на сучасному ринку праці значний попит мають фахівці, що володіють гнучкими навичками (soft skills), такими як відповідальність, управління часом, здатність до роботи в команді, навички лідерства та соціального впливу, емоційний інтелект, гнучкість, адаптивність тощо [3]. Майбутні педагоги повинні набути найпотрібніших компетенцій сьогодення. З-поміж них – швидко навчатися, аналізувати, проявляти творчий підхід, оригінальність та ініціативність, критично мислити.

Важлива роль у формуванні професійної компетентності майбутніх фахівців у галузі дошкільної, початкової і середньої освіти належить інноваційним технологіям навчання. Використання інтерактивних, ігрових технологій у навчанні здобувачів освіти спрямоване на забезпечення активної взаємодії усіх учасників освітнього процесу. Це потребує організації на практичних і лабораторних заняттях з природничих і методичних дисциплін групових і парних форм роботи студентів, проведення фрагментів ділових ігор, дидактичних ігор, розробки студентами творчих завдань (проектів, презентацій, конспектів занять), завдань, що потребують аналізу Державних стандартів початкової та дошкільної, базової середньої освіти, освітніх програм, альтернативних підручників, проведення спостережень, дослідів тощо.

На лекціях з дисциплін природничо-методичної підготовки з метою мотивації навчальної діяльності студентів, актуалізації опорних знань,

узагальнення знань, активізації пізнавальної діяльності використовуються такі інтерактивні методи навчання як «Мікрофон», «Мозковий штурм», «Грунування», «Сенкан», «П'ять речень» тощо. Для роботи в парах на заняттях з природничих дисциплін пропонується студентам гра «Я – учень (дошкільник), ти – вчитель (вихователь)». Кожен здобувач освіти по-черзі грає роль дитини, якій задають питання, і педагога, що відповідає на них. На заняттях з методичних дисциплін проводиться гра «Я вчитель (вихователь), ти – методист». Один студент в ролі вчителя (вихователя) презентує фрагмент уроку, інший (у ролі методиста) його аналізує відповідно до вимог Нової української школи, дошкільної освіти. Пропонуються здобувачам освіти і завдання для роботи в групах щодо складання питань природничої вікторини, кросвордів, ребусів, зашифрованих текстів. З методичних дисциплін студенти вчать розробляти конспекти занять з презентаціями для офлайн і онлайн навчання з дотриманням санітарно-гігієнічних і методичних вимог.

Освітнє середовище у вищій школі повинно бути не тільки безпечним, але й комфортним для студентів. Важливими умовами ефективного використання інтерактивних, ігрових технологій навчання є створення позитивного психолого-емоційного клімату на занятті, забезпечення доброзичливого ставлення студентів один до одного під час групової роботи, аналізу відповідей, індивідуальної відповідальності кожного під час виконання завдань у парі чи групі.

З метою подолання відчуття напруги і тривожності студентів, які зумовлені війною, створення позитивного психолого-емоційного клімату на заняттях з природничих і методичних дисциплін використовуються різні вправи. Наприклад, при вивченні теми «Птахи» на початку заняття пропонується вправа «Пофантазуй. Якби я була птахом, я була б... Поясни чому». На заняттях з методичних дисциплін проводяться вправи «Побажай успіху», «Подари посмішку» тощо. Наприкінці занять студентам пропонується виконати вправи «Дякую тобі», « Ми – молодці!» та інші. При конструюванні уроків у початковій і середній ланках школи, занять у ЗДО студенти добирають і розробляють різні вправи, які спрямовані на створення позитивного психолого-емоційного клімату.

В умовах війни, змішаного навчання у вищій школі змінюються підходи і до оцінювання навчальних досягнень студентів. Термін часу, протягом якого студенти можуть пройти тестування, виконати самостійні творчі завдання, збільшується. Це дає змогу студентам, які не змогли бути присутніми на парах з поважних причин, скласти тести, виконати завдання в зручний для них час і отримати оцінку. При оцінюванні особлива увага приділяється поєднанню принципів об'єктивності та доброзичливості, академічної доброчесності, виконанню усіх запланованих творчих завдань самостійної позааудиторної роботи, самоаналізу і самооцінці конспектам занять тощо.

Таким чином, особливості природничо-методичної підготовки фахівців в галузі дошкільної, початкової та середньої освіти в умовах війни зумовлені

створенням безпечного освітнього середовища, змішаною та дистанційною формами навчання, використанням інноваційних технологій навчання студентів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Освіта України в умовах воєнного стану. *Інноваційна та проєктна діяльність: Науково-методичний збірник* / за загальною ред. С. М. Шкарлета. Київ-Чернівці : «Букрек», 2022. 140 с.
2. Освіта України в умовах воєнного стану. *Інформаційно-аналітичний збірник*. Київ : Інститут освітньої аналітики. 2022. 358 с.
3. Іщенко А., Карпенко М. Українська система вищої освіти в умовах воєнної агресії РФ: проблеми й перспективи розвитку. Національний інститут стратегічних досліджень. URL : <https://niss.gov.ua/news/statti/ukrayinska-systema-vyshchoyi-osvity-v-umovakh-voennoyi-ahresiyi-rf-problemy-y>

Говорун Тамара

доктор психологічних наук, професор,
асистент професора Інституту наук про поведінку
Джиндал Глобал Університету,
Делі, Індія

Кулпріт Каур

доктор філософії,
Інститут наук про поведінку
Джиндал Глобал Університету,
Делі, Індія

САМОРЕФЛЕКСІЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПРАЦЕЗДАТНОСТІ: КРОС-КУЛЬТУРНИЙ ТА ГЕНДЕРНИЙ ВИМІРИ

Поділ суспільного життя на «чоловіче» та «жіноче» як стара парадигма «панування чоловіків – підпорядкування жінки» сягає глибокої давнини через свою неефективність у різних життєвих сферах, починаючи з мікрорівня сім'ї та закінчуючи макрорівнем поділу занять, керівної позиції, ідеології держави. Гендерні проблеми спостерігаються у подвійній зайнятості жінки, її нижчому економічному статусі та рівні оплати праці, уявленні про одностатеву відповідальність за виховання дітей (жінка-мати, жінка-доглядальниця та інші) [1; 4].

Забезпечення рівних можливостей для чоловіків і жінок у досягненні соціального статусу, подолання гендерних стереотипів, використання егалітарної ідеології економічної діяльності, взаємозамінності статей у сімейному функціонуванні є викликом часу у дослідженні соціально-психологічних механізмів формування нової Людини економічної (Homo economicus). Переорієнтація економіки країни на ринкові умови вимагає від